

TALASSÒNIMS I SENYES (UN ESTUDI DE CAS: SANTA POLA)

Maria dels Àngels SEMPÈRE LINARES
Professora de valencià (Santa Pola)

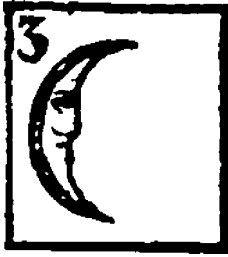
1. Introducció

De la mateixa manera que la toponímia s'encarrega de l'anàlisi dels noms de les serres, les muntanyes, els rius i la resta dels elements orogràfics de la terra; la talassonímia s'ocupa dels noms del relleu del fons marí. La gent de la mar dóna nom als diferents elements físics sotaiguats, bé siguen elevacions (muntanyes, pedres, etc.), depressions (clotades, canals, etc.), o qualsevol altre element que pugui tenir relació amb la seua activitat pesquera.

L'origen dels talassònims és divers. En unes ocasions reben un nom propi de persona (antropònim), que pot coincidir amb el del descobridor; en d'altres poden rebre el nom d'un esdeveniment històric ocorregut en el moment del descobriment, o prenen el nom del lloc de la costa amb què s'enfronten, o és la forma d'algun element la que justifica el nom, etc.

A més a més, però, els mariners assignen també noms als diferents indrets a partir de les senyes, punts del relleu costaner que serveixen com a referència per a situar una zona enmig de la mar. Així ho assenyala Rosselló Verger (1982: 3):

Un punt destacat del relleu orogràfic del darrer terme —cim de muntanya, vessant, osca, collada— i un altre d'un terme més proper —casa, campanar d'un poble, roca vora l'aigua, etc.— determinen un línia d'orientació, és a dir, una *senya*. Dues senyes convergents a les quals, a voltes, se n'afegeix una tercera, per a comprovació.

En relació amb les necessitats de precisió per a indicar un punt, podem establir els tipus de senyes següents:

- a) Quan es tracta d'una zona sense obstacles, o molt pròxima a la costa, la senya pot estar formada per tan sols un punt de referència.
- b) En altres casos, s'hi fa ús d'una enfilació —en aquest cas un element més llunyà crea una línia imaginària amb un altre element situat més pròxim.
- c) Si volem precisar-hi més, podem crear una línia amb tres punts de referència.
- d) La màxima precisió l'obtenim quan la intersecció de dues línies marquen un punt, és a dir, és el vèrtex de l'angle que formen les dues enfilacions.

D'altra banda, i seguint la classificació de Rosselló Verger, podem dividir les senyes en *mestres* i *accessòries*. Les primeres són les situades més a l'interior, són relleus més prominents i quasi no varien de posició a mesura que avancem cap al nord o cap al sud. Les accessòries es troben situades prop de la costa, i generalment són de diversa índole. Poden ser elements del relleu, també edificacions, masses vegetals, etc.

Hem inclòs les senyes en aquest treball per diverses raons. Una, perquè l'home de la mar les assimila com a pròpies. I una altra, perquè un mateix punt geogràfic pot rebre un nom com a *senya* i un altre de diferent com a topònim. Els noms de les senyes s'originen a partir d'una àmplia gamma de possibilitats semàntiques com la forma, el color, la funció, la situació, etc.

2. Metodologia

Aquest treball és una ampliació i correcció d'un article que l'autora va publicar en les actes del XIVè Col·loqui General de la Societat d'Onomàstica (M.A. Sempere, 1989). El treball es basa en les enquestes orals fetes a diversos mariners de Santa Pola i en el recull de diverses fonts escrites. Per a les enquestes, s'han triat mariners que han treballat, sobretot, a la zona que ells denominen la badia i amb vaixells que practiquen la tècnica de l'arrossegament. D'altra banda, els mariners enquestats eren de diferent edat, per la qual cosa hem pogut observar l'evolució dels talassònims, com també la seua vigència o el desús d'aquests.

Cal afegir, però, que no ens hem limitat únicament a l'estudi de la badia de Santa Pola, com hom pot deduir. Aquest espai era, en un principi, el lloc on els antics mariners podien arribar amb els seus vaixells de vela —les conegudes parelles— en un sol dia. No obstant això, aquesta zona s'amplià al mateix temps que evolucionava la tecnologia i, sobretot, el cavallatge dels motors. Amb aquests canvis, els mariners poden recórrer

avui distàncies majors amb el mateix temps. I és per aquesta raó que la talassonímia d'aquest treball abraça geogràficament la zona compresa entre el cap de Pals, pel sud, i Benidorm, pel nord; és a dir, la zona on avui es traslladen els mariners santapolers en un sol dia.

Al marge de la informació oral recollida, s'ha utilitzat també, per corroborar i assegurar algunes dades, tota la bibliografia disponible sobre el tema i, fonamentalment, alguns llibres de rumb de les costes mediterrànies i mapes marítims dels segles XVIII i XIX.

Els talassònims recollits en aquest treball els hem agrupat de la manera següent:

1. Talassonímia major.
2. Senyes.
3. Talassònims pròpiament dits, tant els que fan al·lusió al relleu com els que assenyalen l'element del fons, d'arena: d'alga, roca o fang.
4. Enganxadors, tant els naturals —els *candeleros*— com els artificials —principalment, restes de vaixells que van naufragar.

3. Descripció geogràfica

A continuació farem una breu descripció geogràfica de les comarques situades en la zona meridional del País Valencià, per tal de conèixer les característiques orogràfiques del territori on se situaran les senyes recopilades en aquest treball.

En primer lloc analitzarem les zones interiors en què distingim tres unitats de relleu. Disposades de nord a sud trobem:

a) Muntanyes i valls. Format per les darreres estribacions del sistema prebètic. Aquest relleu es presenta en forma d'arcs paral·lels que tanquen valls per les quals transcorren petits corrents fluvials. Un primer arc de muntanyes en direcció d'oest a est penetra la vall del Vinalopó amb la serra de l'Alguenya, i les del Menejador i Carrascal. Aquest conjunt enllaça amb la serra de Serrella i s'atansa a la costa amb la serra de Bèrnia. En paral·lel a aquest arc en trobem un altre format per la penya Roja, la Carrasqueta, els Plans, l'Aitana, el Puig Campana i la serra Gelada que dona lloc a una costa de penya-segats amb les penyes d'Arabí. A més a més d'aquests arcs, hem d'assenyalar un conjunt de muntanyes que es troben situades més al sud. Per la seua singularitat destaquem: el Maigmó, la serra del Cid i el Cabeçó d'Or.

b) Planícies i amples valls. Al sud de la zona muntanyenca se situa la vall del Vinalopó on es troben, de forma aïllada, algunes elevacions com la serra de les Salines o la de Crevillent. Al camp d'Alacant trobem petites elevacions com la serra Grossa i la de Fontcalent.

c) Planes àrides del Sud. Les comarques més meridionals es caracteritzen per amples valls, planes àrides i la conca del riu Segura. Tret d'alguns punts com són la serra de Callosa i la d'Oriola.

A partir d'aquesta distribució orogràfica, podem afegir que hi ha una relació directa entre el relleu i la quantitat de senyes. Per això, a la zona nord, on trobem més muntanyes, situem un major nombre de senyes mestres, com el Puig Campana, el puig Coronat, l'Escaló, etc. En canvi, a la zona sud, on trobem la presència gairebé única de la serra de Callosa, i que esdevé quasi l'únic referent com a senya mestra, les possibilitats d'aparició de les senyes és menys diversa.

Passem ara a analitzar la costa. A les comarques més meridionals trobem una costa baixa i arenosa (i en ocasions amb albuferes), separada per una sèrie d'accidents rocosos com el cas del cap de Santa Pola, el cap de l'Horta o el penyal d'Ifac. Prop de la mar, també trobem una zona de saladars i marjals, i una altra zona de dunes a la platja del Pinet i a la platja dels Arenals del Sol.

De tota la costa, repassarem més detingudament el terme municipal de Santa Pola per ser el punt d'origen i, per tant, el punt de referència. D'aquesta zona, destacarem fonamentalment tres àmbits:

a) El cap de Santa Pola ofereix una bona visibilitat pel seu volum. Per això es tracta d'una senya, tant a escala general com dels diferents elements que s'hi troben. Tal és el cas de les senyes del barranc Gran, la Torre (torre de les Escaletes) o el Far, element aquest últim de gran importància per a la navegació.

b) Al llarg dels segles, la badia de Santa Pola ha estat considerada un lloc privilegiat d'ancoratge, ateses les seues característiques geogràfiques. Es tracta d'una badia ampla, a redós (pel cap de Santa Pola i per l'illa de Tabarca) dels vents de la zona i amb un fons d'arena i alga. Així ho assenyala V. Tofiño des del segle XVIII en el seu llibre de rumb:

El fondeadero del Lugar nuevo, de tanto auxilio para los que trafican estos mares, comprende todo el espacio que hay entre el pueblo de Guarda Mar i el cabo de Santa Pola. Su fondo por todo este espacio, muy bueno para fondear [...] (1783: 98-99).

A més a més, es tractava d'un bon lloc per a proveir-se d'aigua dolça. Per això les constants referències que fan les diferents fonts documentals de talassònims, com el *fondeadero* de Santa Pola o, més antigament, del *Lugar Nuevo*, que apareixen tant en les fonts bibliogràfiques com en les cartogràfiques

c) En parlar del port de Santa Pola, ho hem de fer des de dos punts de vista diferents. En primer lloc, considerem el port com a senya. Com que es tracta del punt de partida, és, per tant, un referent bàsic per als

mariners. En segon lloc, com a talassònim, hem d'assenyalar que, si la badia de Santa Pola és utilitzada com a lloc d'ancoratge des de temps antics, les instal·lacions portuàries, tal com les concebem actualment, són més recents. Podríem ressaltar la data de mitjan segle XIX, quan, d'una banda, s'habilita la duana i, d'una altra banda, s'inicia la primera construcció del port actual. A més a més, també hem d'afegir que la situació actual del port no sempre coincideix amb els diferents llocs d'ancoratge, així podríem anomenar el *foundadero del Tamarit*, situat enfront de la torre del mateix nom, o del Lloc Nou, situat prop del cap.

4. L'activitat pesquera

La pesca ha estat, juntament amb l'activitat de cabotatge, la principal base econòmica de Santa Pola al llarg de la seua història. Aquesta activitat pesquera s'incrementà a principi de segle, per contrarestar la davallada que va experimentar l'activitat mercantil del port en desaparèixer la duana. Així la pesca ha estat per a Santa Pola l'ocupació laboral predominant durant segles.

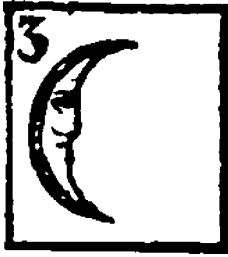
L'augment d'aquest sector va ser paral·lel a la millora del tonatge i el cavallatge de les embarcacions pesqueres. En la dècada dels seixanta es produeix el període àlgid per a aquest sector primari, quan el port santapoler esdevé el primer de la Mediterrània en nombre d'embarcacions. Després, la crisi econòmica dels anys 70 va perjudicar seriosament el sector.

La tècnica utilitzada pels mariners de Santa Pola, com hem assenyalat més amunt, és majoritàriament la pesca d'arrossegament. És important fer aquesta al·lusió perquè els mariners han de buscar fons marins sense obstacles per poder treballar-hi, és a dir, les anomenades corregudes, que són una mena de platges sotaiguades per on es poden arrossegar les xarxes sense cap enganxador. Per això, per als mariners és imprescindible concretar tots els punts a fi de poder delimitar el relleu orogràfic del fons marí.

5. Anàlisi lingüística

Pel que fa a la llengua emprada pels mariners, hem d'assenyalar la plena vigència que el català hi manté. Els mariners formen una classe social i lingüística determinada, amb unes característiques socioculturals pròpies. Aquests conserven, en el registre lingüístic de la seua activitat laboral, el seu sociolecte, amb totes les particularitats dialectològiques de la zona. Breument, assenyalarem les següents característiques dialectals d'aquests elements onomàstics:

- a) En primer lloc, l'assimilació vocàlica tant en la vocal *a* com en la vocal *e*. En serien exemples els mots: *farolo*, *grosso*, *serre*, etc.

b) En segon lloc, la pèrdua de la *-d-* intervocàlica dels mots respectius, un fenomen que es produeix en mots com *barbà, caolla, clotà*, etc.

c) Una altra característica fonètica que cal assenyalar, és la realització monofonèmica del dígraf *-ix-*, en que el suport vocàlic no apareix. Per això trobem el mot: *bax*.

d) Una interferència fonètica del castellà justifica l'aparició del fonema /x/ que trobem en els talassònims *Java* i *Javils*.

e) A continuació, observem també la confusió fonètica entre les formes masculina i femenina plural de l'article determinat. Així tenim *es Penyes, es Mamelletes, es Formigues, es Pontets*, etc.

f) Pel que fa al lèxic, tot i que la descripció del relleu —barbades, secs, clotades, muralls, etc—, com la seua denominació, es conserva plenament en català, hem d'assenyalar la presència d'un percentatge encara que reduït de castellanismes, com és el cas de *verde* i *candeleros*.

6. Talassonímia major

En aquest apartat assenayalem els noms que els mariners donen als espais geogràfics de grans dimensions.

CANTO. Zona de la mar on la profunditat és major de 150 braces i on els mariners generalment no treballen. Comença a partir de l'esmentada profunditat i s'allarga mar endins. Aquesta zona també és anomenada Fondura.

FONDURA. (Vegeu, Canto)

MAR DELS CAMPELLEROS. Denominació que rep la zona de pesca situada al nord d'Alacant i enfront del Campello. És una ampla zona que abraça tant la Terraira com la Mitja Mar.

MITJA MAR. Zona de pesca on la profunditat varia de 60 a 150 braces. És la zona on els mariners han treballat més recentment, i per això tots els talassònims són més moderns.

TERRA. Zona pròxima a la costa. Abraça des de la línia de costa fins a 50 o 60 braces. És l'espai on es donen el major nombre de talassònims i els més antics. Es pot explicar tenint en compte que aquí és on sempre han treballat els mariners i ho feien sense cap tipus d'instrument de radar o d'altres aparells. A més a més, per la poca profunditat existent, qualsevol variació en el fons marí es fa de seguida patent, per la qual cosa cal una major concreció. Pels mateixos motius, és aquí també on s'utilitzen el major nombre de senyes.

TERRAIRA. (Vegeu, terra).

7. Senyes

A continuació exposarem el recull de les senyes de manera individual. Com hem vist adés, aquesta no és l'única forma en què s'utilitzen, ni la més freqüent; és més usual trobar-les combinades. Tanmateix hem preferit presentar-les així, per tal d'oferir una major claredat. A més a més, de cada senya donem la situació geogràfica i, en aquells casos en que ho considerem necessari, la font documental d'on han estat tretes.

AITANA. Serra del mateix nom. Aquesta senya també la recull F. Gimeno (1975).

BALSES, LES. Aquesta senya correspon a les salines del Pinet, situades a l'extrem meridional del terme de Santa Pola. F. Gimeno (1975).

BARRANC GRAN. Barranc de la serra de Santa Pola, situat a llevant de la població i que enfronta amb l'illa de Tabarca.

BARRANC FONDO. Barranc de la serra de Santa Pola, situat entre el nucli urbà i Santa Pola de l'Est.

BARRANC SANT PERE. (Vegeu Barranc Gran).

BOGIOT. Edificació del terme de Santa Pola. Corresponia a un càmping i en l'actualitat hi han construït una urbanització.

CALNEGRE. Bayo diu que "És un cabezo de piedra cubierto en parte de arena, situado a 2,5 millas al NW. del Cabo de Palos....» (1896, 270). En el llibre de rumb de 1973 la trobem com a punta Calnegre, quan l'autor enumera les tres goles per on es comunica el Mar Menor amb el Mediterrani.

CAMÍ, EL. Es refereix al fragment de la carretera Alacant-Alcoi que, en la part més alta del port de la Carrasqueta, vist des de la mar, forma una línia recta.

CAP, EL. Denominació genèrica referida al cap de Santa Pola.

CAP CERVERA. És el cap que hi ha entre la Mata i Torrevella.

CAP DE TORREVELLA, EL. En ocasions, quan no hi ha possibilitat de confusió amb el cap de Santa Pola, també és denominat amb el genèric *el cap*.

CAP ROIG. Cap situat al sud de la població de Torrevella.

CARALLOT. Penya situada a l'illa de Tabarca, a les immediacions de la Nau.

CARRABINERS, ELS. /karabinéros/. Quarter situat a la platja del Tamarit, F. Gimeno (1975).

CARMOLÍ. Muntanyeta situada a la vora del Mar Menor.

CARRASQUETA, LA. Serra de la Carrasqueta.

CASA EL CAMP. Casa del Camp de l'illa de Tabarca.

CASTELL. Ruïnes del castell de Guardamar, situades damunt d'un puig en la part nord del nucli urbà.

CASTELL DE FERRO. Rep aquest nom un pont de ferro situat entre la ciutat d'Alacant i el cap de l'Horta.

CEMENTERI, EL. Cementeri de l'illa de Tabarca al costat de punta Falcó.

COVETA, LA. (Vegeu la serra de Sant Pasqual).

ESCALERA, L'. La serra del Cid, quan es vista des de la mar, pren la forma d'una escala.

ESCALETES, LES. /eskalétes/ (Vegeu Torre les Escaletes).

ESCALÓ, L'. Muntanya pròxima al poble de Guardamar, que es deixa veure per darrere del Moncaio, i pren la forma d'un graó.

ESTACI, L'. Aquesta senya fa referència a la zona on es troba situada una punta del mateix nom. El llibre de rumb (1973: 216) l'assenyala com "una punta baja y de piedra, llamada del Estacio, que sale 0'5 de milla hacia el E desde la playa de la Manga". També trobem en aquesta zona la caleta de l'Estaci i la gola del mateix nom.

FAROLA, LA. /la farÓIO/. Generalment, far del cap de Santa Pola, tot i que amb aquest lema es refereixen també al far del cap de l'Horta, al del cap de Pals i al de l'illa de Tabarca. Quan hi ha perill de confusió d'un far amb un altre, el nom de *farola* ve completat pel nom del lloc on estan situats. Tot i això, aquesta confusió és poc freqüent, ja que segons les combinacions utilitzades en les senyes, els mariners ja coneixen a quina es refereixen; així, en la senya: *farola farola*, sense especificar res més, saben que es tracta del far del cap de Santa Pola i del de l'illa de Tabarca.

FORCAT, EL. Serra situada a la zona de cap de Pals.

FORNET, EL. Serra de forma arrodonida, situada darrere la localitat de Guardamar.

FORMIGUES, LES. Grup d'illes situades prop de cap de Pals, separades per un freu d'uns 25 o 30 m de profunditat.

FRARES, ELS. /es fláres/ El nom ve donat pel fet que són dues muntanyes situades molt prop una de l'altra, i de forma arrodonida. Es troben geogràficament a l'oest de Crevillent.

FRARE GROS, EL. De les dues que formen els Frares, la muntanya de major grandària. (Vegeu, els Frares).

FRONTÓ, EL. Serra situada entre la Punxosa i l'Escalera. Aquestes tres senyes, en ser vistes des de la mar, formen una línia contínua.

GLEA, LA. Aquesta senya rep el nom de la caleta situada al costat de la del Pocico i la del riu Sec, entre cap Roig i la Torre de la Foradada. També es denomina així tota la zona pesquera amb què enfronta.

HOME, L'. Denominació que rep la serra del Cabeçó.

HOTEL, L'. Situat en la falda del Moncaio, al terme de Guardamar i prop de la platja, es troba un hotel de grans dimensions i, per tant, de fàcil visibilitat.

ILLA, L'. L'illa de Tabarca sempre és denominada amb el nom genèric de l'Illa.

ILLA L'ESTACI, L'. (Vegeu, illa Grossa)

ILLA GROSSA. Illa situada davant la Manga del Mar Menor.

LLUNCOS. Serres situades en les proximitats de la ciutat de Cartagena. Tofiño les descriu de la manera següent: «la costa va disminuyendo hacia el cabo de Palos, no obstante de haber dos montañas algo puntiagudas que nombran los Juncos de cabo de Palos.» (1783: 94).

MÀ DE L'HOME, LA. De vegades un sol punt físic pot ser referència per a diverses senyes. Així, en aquest cas es tracta d'un fragment de la serra del Cabeçó.

MAL HIVERN. Aquesta senya es troba pròxima a Alacant, al vessant nord de la ciutat.

MAMELLA, LA. Cadascun dels tres cims d'un conjunt de muntanyes pròximes a Crevillent. Aquesta senya la podem trobar, a més a més, acompanyada d'un qualificatiu en el cas que es vulga concretar més. Així tenim la Mamella Redona —fent referència a la seua forma— i la Mamella Xiquica i la Mamella Polida que fan al·lusió a la seua grandària. Mas y Gil també esmenta aquesta senya en el seu treball, però sense fer-ne cap distinció.

MAMELLETES, LES. Dues serres anomenades així per la seua forma. Es troben situades entre la serra de Xixona i la del Cabeçó.

MACELLA. Amb aquest lema podem trobar dues senyes: Macella del nord i Macella del sud. Reben aquest nom cadascuna de les taques de vegetació que es troben situades al nord i al sud de la desembocadura del riu Segura. Pensem que aquesta senya pot tenir relació amb el mot *macell*, és a dir: “petit manoll”, ja que, com que són zones de vegetació no molt extenses, semblen dos manolls.

MOLAR, EL. Serra del Molar.

MOLÍ, EL. Amb aquest nom trobem dos llocs: el primer es refereix a la zona situada en la part alta del terme de Guardamar, també coneguda com Molí Vent. El segon, és un antic molí situat a l'entrada de la localitat de Santa Pola, per la carretera Alacant-Cartagena. En l'obra de F. Gimeno hem trobat la senya de la Venta del Molí, possiblement referida a la venta que es troba enfront d'aquest molí.

MOLL, EL. El port de Santa Pola.

MONCAIO, EL. Pujol situat al sud de Guardamar.

MUNTANYES DE LA SAL, LES. Muntanyes que es formen de l'emmagatzematge de la sal a les salines del braç del port.

MUNTÓ FORMENT. Serra ubicada darrere del Moncaio, al terme de Guardamar.

MUSCLE DE L'HOME. (Vegeu, la Mà de l'home).

NAU, LA. Illot situat al llevant de l'illa de Tabarca. Tofiño la descriu: "Como al E. 10S. Del cabo Falcón, y 2 cables de distancia está una isletilla pequeña, redonda y más baja que la isla Plana, conocida por los navegantes con el nombre de la Piedra de fuera de nueva Tabarca, y por los habitantes de la isla con el de la Nave" (1783:100).

OLIVERES, LES. Un grup d'oliveres que s'albira des de la mar i que es troben situades pròximes a la senya el Verde a Torrevella.

PANET, EL. Pujol de forma arrodonida que es veu darrere de Guardamar.

PÈL, EL. Serra situada enfront de l'illa Grossa.

PENYES, LES. Estribacions vora mar que té la serra Gelada. Per als mariners santapolers aquesta és la senya que els marca el límit pel nord.

PICO PATO. Muntanyes del cap de Pals.

PLA, EL. Planície que forma la costa davant del Moncaio.

PLATJA, LA. Platja de Llevant de Santa Pola.

PONTETS, ELS. Es tracta d'uns ponts de reduïdes dimensions que hi ha a la carretera nacional N-332 Alacant-Cartagena, al sud de cap Roig i abans d'arribar a San Pedro del Pinatar.

POSTE, EL. Antena de la base americana de control de submarins, situada dalt del Moncaio, al terme municipal de Guardamar. Aquesta senya és fàcilment localitzable durant el dia per la seua dimensió i, sobretot, a la nit ja que està il·luminada.

POUET, EL. Pou situat al costat de la casa del Camp, prop del far de Tabarca.

PUIG CAMPANA. Aquesta senya manté el nom del topònim. Puig de 1410 metres, pròxim a la serra d'Aitana.

PUIG CORONAT. És la serra del Maigmó. Els mariners segueixen anomenant-la puig, descripció que s'ha perdut en el nom del topònim.

PUNTA EL BOL, LA. Punta que marca l'extrem de ponent de l'illa de Tabarca.

PUNTA ORNESA. Punta del vessant est de la serra del Maigmó.

PUNXOSA, LA. Muntanya en forma puntiaguda que apareix per la part sud de la serra de Crevillent.

QUARTER, EL. /el kwartél/ Quarter de carrabiners conegut amb el nom de Torre d'Enmig, ubicat al cap de Santa Pola, a sota del far. Actualment en desús i mig ensorrat.

RIU, EL . Denominació genèrica del riu Segura. La senya fa referència únicament a la zona de la desembocadura.

SANT JAUME. Torre de l'església de Guardamar, on es venera i n'és patró, sant Jaume.

SEMINARI, EL. Col·legi de maristes pròxim a la Marina del Molar.

SERRA, LA. (Vegeu, serra de Callosa).

SERRA D'ALCORAIÀ. Citada per F. Gimeno.

SERRA DE CALLOSA, LA. Senya mestra, d'ús molt freqüent quan es tracta de situar punts al sud del cap de Santa Pola. Bayo la descriu: "Esta empinada sierra, que aparece al W de la boca del Segura y a unas 12 millas tierra adentro, es fragosa y obscura; se encumbra a 574m. Sobre el nivel del mar, y se distingue perfectamente de las otras inmediatas, por lo cual ofrece buen punto de reconocimiento para buscar, desde mar afuera, la bahía de Santa Pola" (1896:280).

SERRA DEL GARROFERET, LA. Nom d'un puig de la serra del Molar, on es veu un garrofer.

SERRA SANT PASQUAL. Serra d'Orito. En la part més alta de la serra hi ha l'ermita d'aquest sant.

SERRA DEL SEMINARI, LA. Al costat de la serra del Garroferet, apareix un altre pujol on es troba el col·legi dels maristes. (Vegeu el Seminari).

SERRA TABAIÀ. Citada per F. Gimeno.

TAONA, EL. Serra a l'est de cap Roig, també anomenada *Altaona*. Mas y Gil l'esmenta amb aquest darrer nom.

TORRE DEL CAP. Torre de guaita del cap de Santa Pola construïda el 1552 per realitzar funcions de vigilància de la costa.

TORRE DE L'ILLA. Es refereix a la torre de Sant Josep de l'illa de Tabarca. Torre de forma quadrada del segle XVIII.

TORRE DEL PINET. Torre de guaita del segle XVI, actualment en ruïnes, situada a la platja del mateix nom.

TORRE LES ESCALETES. (Vegeu, torre del Cap). "Mas al E. Del Lugar nuevo sobre la eminencia de las tierras que siguen al cabo de Santa Pola está la torre de Escaleta ..." (Tofiño, 1783: 99).

TORRE QUADRADA. /tórre kwadrá/ (Vegeu, torre de l'illa)

TORRE TALAIOLA. Aquesta senya —actualment en desús— es trobava situada a la zona que ocupa actualment el far de Santa Pola. "La corona del cabo la circula un placer a distancia de un cable, cuyo fondo es de 14 á 15 pies, sobre el que se estará siempre que se cubran con las tierras del cabo la ventana de la torre Talayola." (Tofiño, 1783: 100).

TORRE TAMARIT. Torre de guaita de base quadrangular situada enmig del parc natural de les salines de Santa Pola.

TORRERÓ, EL. /el torreó/. Torre de guaita situada al terme de Torrevella.

VERDE, EL. Aquesta senya fa referència a una casa amb pins situada al sud de la Mata. D'altra banda, aquest mateix nom s'usa per a una pinada que hi ha davall del cap de Sant Pola, pròxim al pas del Cavall.

XIXONA. Serra de Xixona.

XORROS, ELS. Aquesta senya la trobem en l'obra de M. Oliver. Desconeixem la seua situació.

8. Talassònims

En aquest apartat farem una classificació dels talassònims atenent el seu lema.

8.1 Alguers

Zones del fons marí cobertes d'alga.

CAVALLERS, DE. /kavalléros/. Zona d'algues situada a la Terraira, davant la gola de l'albufera de Santa Pola.

ENMIG DEL FREU D'. (Vegeu, Garbells).

ENTINETES D'AMORÓS, LES. Alguer situat davant la platja del Pinet a la badia de Santa Pola. L'esmenta J. Coromines en el seu *Onomasticon*.

GARBELLS. Amb aquest talassònim els mariners anomenen les diverses zones d'alga que hi ha al freu de Tabarca.

8.2 Ancoratges

Aquests talassònims que enumerarem a continuació, han estat recollits a partir de les diferents fonts cartogràfiques i bibliogràfiques. Tots ells constitueixen talassònims en desús. No obstant això, en èpoques passades aquests ancoratges foren molt importants com ja hem al·ludit abans. En tots aquests talassònims apareix la descripció de *fondeadero*.

CABO, DEL. Es tracta d'una zona enfront del cap de Santa Pola, amb fons d'alga, que permet l'ancoratge dels vaixells amb vents del NO; tal com indica Ruidavets (1873:299) "puede anclarse en la testa del cabo a 4 o 5 cables de la orilla por fondos de 8 a 10 metros".

LUGAR NUEVO, DEL. Situat a la badia de Santa Pola, amb una profunditat de 4 a 10 brases sobre fons d'arena i d'alga.

SANTA POLA, DE. Situat a la badia de Santa Pola, amb una profunditat que pot variar entre 6 i 8 metres. Per a vaixells de major grandària hi ha profunditats d'entre 13 i 15 metres. El material del fons marí és d'alga. (Ruidavets, 1873; Bayo, 1896).

TAMARIT, DEL. Situat al racó NO que forma la badia de Santa Pola, amb una profunditat de 5 a 6 metres amb un fons d'alga. (Ruidavets, 1873; Bayo, 1896; 7-1876; 4-1813). Aquest talassònim també el trobem en altres fonts amb el genèric d'*ensenada* (5-1788)

8.3 Zones d'arena

ARENA, L'. Nom genèric que donen els mariners a la zona arenosa que hi ha entre Alacant i el Campello, a 20 o 30 metres de profunditat.

MUNTONS, ELS. Munts d'arena a més de 80 metres de profunditat, al nord del cap de Santa Pola.

8.4 Baixos

Segons la definició que en fa el DCVB, podem definir *baix* com a 'Roca o munt d'arena situat davall l'aigua però no gaire endins, de manera que dificulta i fa perillosa la navegació'. Tenint en compte aquesta definició, hi podem incloure un bon nombre de talassònims que hem inclòs en els altres grups com roques, pedres, etc.; tanmateix, tan sols hi inclourem aquells talassònims que així ho especifique el seu genèric, per tal de ser el més fidels possibles a les fonts. A més a més, hem d'assenyalar que aquest genèric no és utilitzat pels mariners, tan sols l'hem trobat en les diverses fonts escrites.

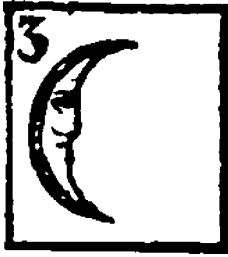
CAVALL, DEL. Situat enfront de la costa d'Alacant. Apareix citat en diferents fonts documentals: 5-1876, 8-1888 i 9-1888.

LLOSA, DE LA. Situat a les immediacions de l'illa de Tabarca. Apareix esmentat en el plànol 7-1876. No obstant això, hem d'assenyalar que en altres fonts, aquest talassònim apareix amb el genèric de la llosa (2,1721; 3,1766) o d'escull (Vegeu, escull la Llosa).

NAU, DE LA. /náo/ Situat a les immediacions de l'illa de Tabarca, vora l'illot del mateix nom. Aquesta és també una altra denominació amb què es coneix el baix de la Llosa. Aquest talassònim el trobem citat en el llibre de rumb de Ruidavets (1873) i en el plànol 7-1876.

BAIX DE L'OEST. Baix situat a la part de ponent de Tabarca. Apareix en els plànols 7-1876, 6-1888 i 7-1876 i és descrit, entre d'altres, per Bayo (1896: 285): "El Bajo del Oeste, que avanza 8 cables al NW. desde la punta occidental de la isla de Tabarca, consiste en un placer de 4 á 8m. de profundidad."

RENEGADA, LA. Tal com la defineix Rosselló: «restinga sotaiguada subaix del Cap de l'Aljub» (1982: 2). Caldria afegir que tot i ser un talassònim conegut per tothom, a l'hora de definir-lo, cadascú ho fa d'una forma; uns el defineixen com a roques, d'altres, com a sec, etc.; fins i tot en les font escrites el trobem amb els genèrics de *baix* o *restinga*. Apareix en els plànols: 6-1876 i 7-1876, i així

la descriu Bayo: «Consiste en una restinga de piedra, cubierta en parte de algas y asomando algunas puntas en tiempo seco...» (Bayo, 1896: 284). A més a més, hem d'assenyalar que es tracta d'un talassònim plenament vigent i que s'utilitza sempre com a genèric.

8.5 Barbades

“Cada un dels vessants d'una serra de sotaigua o d'una timbera submarina” (J. Coromines, 1981).

ALBARDETA, L'. Barbada de reduïdes dimensions enfront de Torrevella, a continuació de la barbada de les Oliveres. Es troba a una profunditat menor de 100 m.

ALBARDETA DE PEPET, L'. Antropònim. Situada a la Terraira, prop de cap Roig.

ALGUER, DE L'. Barbada dins la badia de Santa Pola, enfront de la torre de guaita del Pinet.

BARBADA, LA. (Vegeu, Barbada del Congo).

CONGO, DEL. Talassònim recent, ubicat a la Fondura. Es troba situat enfront de la zona de costa que hi ha entre cap Roig i l'Estaci. El nom fa referència en la parla local a la seua llunyania, en l'expressió: «això està allà, en el Congo».

FANALS, DELS. Barbada des de la qual s'entreveu el far de Santa Pola i el de Tabarca. Situada enfront de Guardamar, a la Terraira.

FAROLA A LA TORRE. Aquesta barbada ha pres el nom de la seua senya. Es troba situada a les immediacions de Tabarca, al sud-est.

GALLINES, DE LES. Barbada on predominen les captures de les gallines (*Helicolenus dactylopterus*). Situada abans d'arribar als 200 metres de profunditat i enfront de cap Cervera.

LLUNQUETS AL'ILLA. Les senyes que li donen el nom són: els Lluncos i l'illa Grossa. Situada enfront de l'illa Grossa i a menys de 100 metres de profunditat.

MAMELLETES, DE LES. Talassònim que pren el nom de la senya corresponent. Situada davant de cap Roig i al voltant dels 100 metres de profunditat.

OLIVERES, DE LES. Talassònim que pren també el nom de la senya. Se situa pròxima a Torrevella, entre els Muralls —pròxims a la costa— i l'Albardeta —mar endins.

XIXONA, DE. Paral·lela a la barbada de les Mamelletes, situada més a l'est. Nom pres de la senya de la serra de Xixona.

8.6 Barra

“Banc d’arena que es forma a l’entrada d’un port o d’un riu i que dificulta la navegació” (DCVB).

BARRA, LA. Farallons i rompents existents a Tabarca, entre punta Falcó i l’illot de la Nau. Aquest talassònim caldria prendre’l amb reserves, ja que sols el reconeixen alguns mariners. Es podria tractar del faralló de la Nau que cita Bayo: “La Nao, entre la cual y la Punta Falcón se encuentran otras varias piedras sueltas, [...], es un farallón amogotado, más bajo que Tabarca [...]” (Bayo, 1896: 285).

RIU SEGURA, DEL. Barra que el riu Segura forma a la seua desembocadura, a la localitat de Guardamar. La seua profunditat pot variar de 5 metres més a fora a 1’5 metres més a la costa. Està descrit per Bayo i apareix en els plànols 6-1876 i 8-1877.

8.7 Clotades

Zones on la profunditat és molt accentuada en relació amb la superfície que les envolta.

CADOLLA, LA. /kaólla/. (Vegeu, la Clotada).

CLOTADA, LA. /klotá/. Situada a la Fondura, al sud-est del cap Roig.

CLOT D’EN TERRA. /klot den tÉrrE/. Talassònim situat a les immediacions de l’illa de Tabarca. En trobem constància en dues fonts cartogràfiques: 1-1721 i 2-1721.

TIO FLANYA, DEL. Antropònim. Al sud de la barbada de les Mamelletes.

PATÍBUL, DEL. Al sud del sec del Patíbul, amb el mateix nom.

SECANYO DE LLEVANT, DEL. Zona on les profunditats arriben a més de 1100 metres, envoltada per una superfície on la profunditat no és major de 500 m. Al SE del secanyo de Llevant.

8.8 Corregudes

Amb la tècnica de pesca d’arrossegament, que com hem vist adés és el sistema de pesca utilitzat pels mariners de Santa Pola, les xarxes són llançades en un punt determinat on s’inicia un trajecte. Itinerari que ha d’estar net de qualsevol obstacle per evitar que les xarxes es puguin enganxar. Aquest camí rep el nom de *correguda*. El nom de la correguda pot quedar determinat per les senyes del punt on s’inicia, (també conegut com calader), per la denominació de les captures, per antropònims o d’altres. Les zones de majors captures d’algunes espècies són les pròximes a espais rocosos, per això trobem corregudes prop de barbades, roques o muralls. Aquestes corregudes es coneixen, generalment, amb el mateix nom de la barbada que voregen.

- ALACANT FORA. Citada també per Mas y Gil com a calader.
- BACALLARET, EL. Correguda on es captura el bacallà (*Gadus morrhua*).
- CANTO LLEVANT, DEL. És la correguda que queda més a l'est. Situada enfront d'Alacant, voreja el Canto llevant.
- CADOLLA, DE LA. Aquesta correguda voreja la Cadolla.
- CASTELL DE FERRO, DE. Molt pròxim a la costa d'Alacant, segueix la senya del mateix nom.
- CONGO, EL. Correguda al voltant de la barbada del mateix nom.
- COREA. En aquest cas, un fet històric dóna nom a la correguda. Segons alguns informants, aquesta correguda començà a ser utilitzada en els anys de la guerra de Corea.
- FAROLA FAROLA. Nom de la senya. El cita també Mas y Gil.
- FORAET DEL TIO ALEJOS. Correguda sobre la zona d'arena del mateix nom.
- FORMIGA. Correguda amb el nom de la senya. Amb aquest lema podem trobar les corregudes de Formiga d'Enmig i Formiga de Terra.
- FORMIGÓ, EL. Nom de la senya.
- FRONTAL, EL. Nom de la senya.
- GAMBA, LA. Zona de captura d'aquest crustaci. Mas y Gil la detalla «entre el paralelo de Cabo de Palos al de la isla Grosa, contando 25 millas fuera de tierra.» (1979: 97).
- GRILLERA, LA. Fa el recorregut pròxim a la Manga del Mar Menor, a menys de 100 metres de profunditat.
- HOME A LA COVETA, L'. Nom de la senya.
- HOME ENTRE LES DUES TORRES, L'. Nom de la senya.
- JAVILS, ELS. /es xavíls/. Les senyes d'aquesta correguda són el Moncaio i Alacant fora.
- LLUCET, EL. Zona de captura del lluç (*Merluccius esculentus*).
- LLUNCOS FORA. El nom el rep per la senya. Són tres corregudes situades a la Terraira, al sud de cap Roig. Aquesta és la que es troba a major profunditat, i en direcció cap a la costa trobem Lluncos Mig i Lluncos Terra.
- LLUNCOS MIG. Nom de la senya.
- LLUNCOS TERRA. Nom de la senya.
- LLUNCOS AL CARALLOT. Nom de les senyes.
- MAL HIVERN. Nom de la senya.
- MAMELLETES, LES. Nom de la senya, corre entre la barbada de les Mamelletes i la de Xixona.

MARIANO. Antropònim. Segurament és el nom del descobridor de la correguda. Aquest talassònim el tenim constatat des de 1890, ja que en l'obra *Santa Pola air, huí y demá* hi ha un moment on es canta: "Si calem en Mariano/ solem enrocar el bou/ (...)Y si variem de destino/ y calem allà en Pallets/ la corona portem plena / de rachaes y cabets...".

PALLETS. Terme mariner que es refereix al sac gran de lona dins el qual el mariner porta tot el que forma el seu llit a bord de l'embarcació. (Vegeu, Mariano).

PLATJA NOVA. Correguda al sud de cap de Pals, situada a la Mitja Mar.

PUNTA DEL CAP. Correguda que té com a senya el far de Santa Pola i l'extrem occidental de l'illa Tabarca.

RECLAU, EL. Situada al nord-est de l'illa i molt pròxima a aquesta.

RIU, DEL. Senya del riu Segura.

SERRA DE SANT PASQUAL. Nom de la senya.

SERRA AL VERD. Nom de la senya.

SÍPIA, LA. Correguda on es captura aquest mol-lusc.

TACA, LA. Correguda pròxima a la badia, i per tant utilitzada per les petites embarcacions.

TORRES, LES. Nom de la senya.

TÚNEL, EL. Correguda que transcorre per l'estret del mateix nom. Descoberta recentment. És poc utilitzada per la dificultat que suposa corre el bou en una zona com aquesta, tan estreta i llarga, i amb tantes pedres.

VIETNAM, EL. Nom del fet històric, referent a la guerra d'aquest país. Situada a la Terraira entre la Gola i la Marina, aproximadament a 30 metres de profunditat.

XICOLETS, ELS. Possiblement situada a la Terraira.

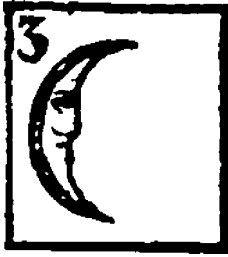
XIXONA. Voreja la barbada del mateix nom, per la part de llevant.

8. 9 Esculls

“Roca que surt a flor d'aigua o molt prop de la superfície de l'aigua, de manera que les embarcacions poden topar-hi” (DCVB).

LLOSA, LA. Escull situat prop de Tabarca. El plànol 3-1766 el situa a la part de ponent, i en la llegenda en diu: “En todas las cartas marítimas del Mediterráneo se encuentra i da por fijo un escollo llamado la Losa en la inmediación de esa isla, por la parte de poniente.” Això no obstant, en el plànol (7-1876) apareix aquest escull a la part de llevant, tal com també el situen avui dia els mariners. Hom l'anomena també el baix de la Nau.

PERLA, LA. Situat a les immediacions de Tabarca, pròxima a la Nau però un poc més al nord. Apareix en els plànols: 1,1721; 2,1721; 3,1766.

8. 10 Estrets

“Pas de poca amplada situat entre dues terres a través del qual es comunica una mar amb una altra o dues masses d’aigua” (DGEC). Cal assenyalar que, llevat del freu de Tabarca, els altres estrets enumerats a continuació estan sotaiguats.

CANAL DE TABARCA. Tot i que l’esmenta Ruidavets (1873), hem d’assenyalar que aquest talassònim no és conegut pels mariners. (Vegeu, el freu de Tabarca).

CANYÓ, EL. Transcorre paral·lel, per la part de llevant, a la correguda de Corea, en el tram més al sud.

CARRERÓ, EL. Situat a la Terraira, a la badia de Santa Pola. Com el seu nom indica, es tractaria, metafòricament, d’un carrer estret.

FORA, ESTRET DE. Pas entre les Formigues i cap de Pals. També es coneix amb el mateix nom un pas que hi ha davant del cap de Torrevella. Enfront d’aquest cap hi ha tres estrets; aquest seria el situat més a l’est.

FREU DE L’ILLA, EL. (Vegeu, el freu de Tabarca).

FREU DE TABARCA, EL. Pas entre el cap de Santa Pola i l’illa de Tabarca. Apareix als plànols 6-1888 i 7-1876. També citat, entre d’altres, per Tofiño (1783) i Bayo (1896). Els mariners l’utilitzen únicament amb el genèric.

MIG, ESTRET DEL. Davant el cap de Torrevella, entre l’estret de Terra i l’estret de Fora.

PAS DE LA MUNTANYA L’ILLA. Estret que divideix en dues la barbada de Xixona. Comunica la correguda de Xixona i la de les Mamelletes.

TERRA, ESTRET DE. Pas entre les Formigues i el cap de Pals. També es denomina així l’estret més pròxim al cap de Torrevella.

TÚNEL, EL. Pas vorejat de pedres, paral·lel a la Manga del Mar Menor.

8.11 Zones de fang

CORTE FANGO. Zona de sostre fangós situada a les proximitats de cap Roig.

EMBARRES, ELS. Zona de fang situada a la Fondura.

8. 12 Farallons

“Escull elevat i penya-segat prop de la costa o un tros mar endins” (DECat).

CAMPISTE, DEL TIO. Roca quasi aflorant de l'aigua, pròxima a la costa sud-est de Tabarca.

NAU, DE LA. Farallons al voltant de l'illa de Tabarca, pròxims a l'illot del mateix nom. Aquest talassònim apareix en el llibre de rumb de Bayo (1896).

FERRILLONES, LAS. (Vegeu, de la Nau) Amb aquest nom apareix en el plànol 2-1721.

8. 13 Forats

Petites depressions de fons d'arena. Segons la informació rebuda, ens atrevim a afirmar que per als mariners un *forat* seria una cavitat, generalment en una zona de roques, sotaiguada, més o menys plana. Així és el cas del foradet del Tio Alejos o del foradet d'Alacant. Possiblement també es dona en les zones d'alga, cas del foradet de l'Estiu. Hem de constatar que tots els talassònims amb la descripció de *forat* els trobem ubicats a la Terraire.

ALACANT, ELS FORADETS D'. (Vegeu, els Foradets).

ESTIU, EL FORADET DE L'. Situat davant la gola de l'Albufera de Santa Pola.

FORADETS, ELS. Entre el cap de Santa Pola i el port de la ciutat d'Alacant.

FORAT, EL. Davant el port de Santa Pola.

TIO ALEJOS, EL FORADET DEL. Antropònim. Porta el nom del seu descobridor. El trobem situat davant la costa de Guardamar.

8. 14 Muralls

Murs de pedra sotaiguats.

MURALLS. Mur a llevant dels estrets del cap de Torrevella.

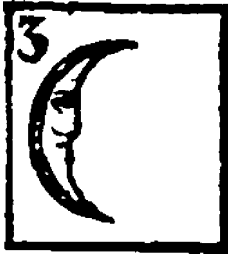
SANT JAUME, DE. Hagiòtopònim. Li dona nom l'església de Guardamar que li val com a senya.

8. 15 Pedres

Amb aquest terme els mariners fan al·lusió a les zones amb un conjunt de pedres sense cap tipus de cohesió.

BARRANC GRAN A LA TORRE DE L'ILLA, DEL. Nom de la senya.

BURROS, ELS. Travessen en direcció E-W els estrets del cap de Torrevella.

CABEZO DESTACADO. Bayo el descriu com “A 4’5 cables del cabo y al S. 90° E del faro hay una piedra con 5m de agua encima, llamado Cabezo Destacado” (1896: 284). Aquest talassònim el trobem en altres fonts únicament considerat com un *cabezo*, és a dir, com un escull. Tal és el cas de Ruidavets (1873) o dels plànols 6-1876 i 7-1876.

CABRONS, ELS. Possiblement aquest nom està motivat per tractar-se d’un obstacle on es poden enganxar les xarxes.

ESCALETES, DE LES. Nom de la senya.

CANYÓ DE COREA, DEL. Prenen el nom de la zona on es troben.

CASTELL DE FERRO. Pròximes a la costa, enfront de la senya del mateix nom.

ENTROPESSÓ, L’. Situada a l’entrada sud de l’estret de Terra de cap Pals. Si considerem que els mariners de Santa Pola recorrien aquest estret en la direcció de nord a sud, en eixir ensopagarien amb aquestes pedres, situació que podria haver motivat aquest nom.

FORCES, LES. Nom que per si mateixa ja fa al·lusió a un impediment, alguna cosa que tira. Situada a la Terraira, al nord de les Llumenetes i al sud de l’illa de Tabarca.

GOTXILLO. Situada a l’eixida del port de Torrevella.

JAVA, LA. /xáva/. A la Terraira, enfront de la desembocadura del Segura.

LLUMENETES, LES. Es troben en una posició des de la qual es poden veure els fars de l’Illa i de Santa Pola, per això el nom.

MARIANO, DE. Antropònim. Nom de la correguda on es troben.

MORRES, LES. Situada enfront del Mar Menor, a menys de 100 metres de profunditat.

PEPIÓ, DE. Antropònim. Nom de la correguda on s’hi troben.

RECLAU, EL. Al nord de l’illa de Tabarca i molt pròximes a aquesta.

SERRA AL RIU, DE LA. Nom de la senya.

TACA, LA. Nom de la correguda. Possiblement reben el seu nom a causa del canvi de color del fons marí.

VINYETA, DE LA. Nom del lloc on es troben. Estan situades pròximes a Tabarca, i a continuació del Reclau, en direcció al cap de Santa Pola.

XIXONA AL CAP DE L’HORTA, DE. Nom de la senya.

XIXONA AL CASTELL, DE. Nom de la senya.

8. 16 Roques

“Considerem roques les masses considerables de matèria pètria, especialment la que s’alça a la superfície de la terra o —com és el cas que ens ocupa— de la mar” (DGEC).

CUL DE COVE. Fa referència a la forma de la roca. Està situada davant de Guardamar, en una profunditat aproximada d'uns 20 metres.

FORAT, DEL. (Vegeu, roca el Pinet).

GELADA. Situada al freu de Tabarca.

GRAN. (Vegeu, pedres del Barranc Gran a la Torre de l'Illa).

PINET, EL. Nom de la senya.

PUNTA LA ROCA. Extrem meridional de la zona de pedres on es troba el foradet del Tio Alejos.

QUICO PANO. Antropònim. Nom del seu descobridor. Situada a la Mitja Mar, enfront de la franja de costa que hi ha entre San Pedro del Pinatar i cap Roig.

LES TRES SENYES, DE. Roca que trobem entre Santa Pola i Tabarca.

8. 17 Secs

Podríem definir el secs com cims de muntanyes sota l'aigua. Aquestes zones presenten una diferència de profunditat molt gran respecte de les zones que les envolten. Tots els secs es troben ubicats un cop passat el *veril* de 150 m. Això ens indica que es tracta d'obstacles de grans proporcions; encara que la seua superfície no siga molt extensa. Els secs també són denominats pels mariners com a *secanyos*. Així, fins i tot, un mateix talassònim pot ser anomenat de les dues formes, com és el cas del secanyo de Llevant, també anomenat el sec de Puig Coronat a la farola de Cap de l'Horta.

CAP DE PALS, DE. Descobert recentment. Si hi accedim des de la costa, la variació de profunditat no és molt notòria; en canvi, pel vessant de llevant hi ha profunditats elevadíssimes, en forma d'un penya-segat.

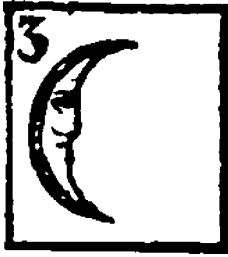
GARBÍ, SECANYO DE. En aquestes profunditats de més de 150 m, com hem assenyalat abans, el nombre d'accidents significatius és menor. I per això mateix tan sols la referència de la situació sud pot ser suficient per identificar-lo. Tal seria el cas també del secanyo de Llevant.

LLEVANT, SECANYO DE. (Vegeu, sec de Puig Coronat a la farola de Cap de l'Horta). De tots els talassònims recopilats és, juntament amb el canto Llevant, el situat més a l'est, fet que, en justifica el nom.

LLUNCOS A CAP DE PALS. Nom de la senya.

MARRANOS, ELS. Aquest sec el situem enfront de l'Estaci, en una profunditat aproximada de 300 metres.

PATÍBUL, EL. El nom metafòric es justifica per les possibles pèrdues que pot ocasionar l'enganxament de les xarxes. Situat enfront de la franja de costa entre Santa Pola i Alacant, pròxim als 200 m de

profunditat.

PESCADORS, DELS. Aquest talassònim marca el límit sud-est.

PUIG CORONAT AL CASTELL. Nom de les senyes.

PUIG CORONAT A LA FAROLA DE CAP DE L'HORTA. Nom de les senyes.

8. 18 Vàries

Per als mariners de Santa Pola, una vària és una superfície marina coberta d'alga on hi ha al mig una zona d'arena. Estan totes ubicades a la Terraira i concretament a la badia de Santa Pola, en la zona pròxima a Tabarca.

CONCA, LA. Situat a la Terraira, entre Santa Pola i Tabarca, sense especificar-ne el punt concret.

PUNXOSA, LA. Nom de la senya.

VÀRIA, LA. Situada al sud de l'illa de Tabarca.

VÀRIES, LES. Nom que reben el conjunt de vàries situades des de l'eixida del port de Santa Pola fins a l'illa de Tabarca.

9. Aguantadors

Hem inclòs en aquest apartat els objectes que es troben sota l'aigua i que no són considerats elements de la geografia submarina. Aquests elements bé per la seua grandària o bé per les seues característiques poden fer d'enganxadors de les xarxes. Principalment es tracta de restes d'antics vaixells enfonsats.

9. 1 Vapors

Els mariners coneixen amb el nom genèric de *vapor* els vaixells enfonsats. També hem pogut trobar la forma en alguna ocasió com *casco a pico*.

CACAUETS, DELS. Nom que li ve donat pel carregament que portava el vaixell.

CARMOLÍ A LA ILLETA. Nom de la senya.

MAMELLA AL FORCAT, LA. Nom de la senya.

PICO PATO A LA FAROLA. Nom de la senya.

PROVIDÈNCIA, LA. Nom del vaixell.

SERRA A L'ESCALÓ, LA. Nom de la senya.

SERRA AL PLA, LA. Nom de la senya.

SERRA AL RIU, LA. Nom de la senya.

SÍRIO, EL. Nom del vaixell italià que s'enfonsà prop de Tabarca a principi de segle.

TARTANA. Malnom de l'amo del vaixell.

TEULA, LA. Vaixell que s'enfonsà carregat de teules.

VALERO. Cognom de l'amo del vaixell.

9. 2 Altres

LLONDROS. Pedres situades entre Santa Pola i Alacant, ubicades en aquest lloc de forma artificial, segons alguns informants.

CANDELEROS. Amb aquest nom els mariners de Santa Pola identifiquen les formacions de coralls.

10. Conclusions

Hem de constatar en aquest treball el lent i inevitable procés de desaparició de les senyes que han servit en altres temps per a una segura orientació dels mariners. Aquesta desaparició és, d'altra banda, un procés amb causes lògiques. L'avançament tecnològic possibilita avui, per un costat, poder separar-se a grans distàncies de la terra per pescar. Aquesta llunyania invalida ja l'ús de les senyes, ja que aquestes desapareixen de l'horitzó. I, per un altre costat, la incorporació del radar en les modernes embarcacions, ofereix major comoditat als mariners, ja que així no depenen de la visibilitat ni de cap altre inconvenient atmosfèric.

Quant als talassònims, hem de ressenyar que aquests s'acumulen majoritàriament a la Terraira, el nombre dels quals és, en aquesta franja, molt més considerable que a la Mitja Mar o a la Fondura. La poca profunditat en aquesta zona marítima, posa més en relleu els desnivells de sol marí. I d'altra banda, la major aproximació a terra possibilita una major visió i un major nombre de senyes accessòries, com cases, pous, arbres, etc.

No obstant això, també hem observat recentment un altre procés de desaparició, que afecta els talassònims de la Terraira, espai que s'està convertint en una mera zona de pas per a les embarcacions que practiquen la tècnica d'arrossegament. Hem de tenir en compte, però, que les lleis no autoritzen aquesta mena de pesca en aquestes profunditats.

Com hem pogut observar en l'anàlisi lingüística, el sociolecte dels mariners planteja una sèrie de peculiaritats. Així hem constatat els diferents noms que els mariners donen als elements orogràfics de la cos-

ta, és a dir, les senyes; però aquesta diferència es pot veure també en la utilització d'un lèxic específic com és el cas dels situacionals *dins* i *fora*. Per als qui parlem des de la costa, si volem assenyalar un element que es trobe situat més lluny de vora mar, és a dir, a major profunditat, direm que es troba més *endins*; tanmateix, els mariners dirien que es troba més *a fora*. Per tant, trobem talassònims com l'estret de Fora, que indica l'estret situat més lluny de la costa, d'un conjunt d'estrets ubicats enfront del cap de Pals; o la correguda d'Alacant fora amb el mateix significat.

BIBLIOGRAFIA

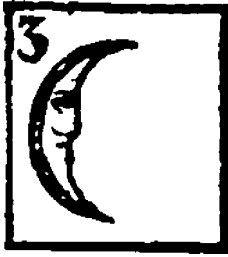
- AGUILÓ ADROVER, Cosme, "La toponímia marina de Felanitx, Santanyí i Ses Salines (Mallorca)", en *Randa* «Homenatge a Francesc de B. Moll», Mallorca, 1987, p. 25-49.
- ID, "Topografia submarina i talassonímia en el Migjorn de Mallorca" en *Randa* «Economia, cultura i societat a Mallorca i Eivissa», Mallorca, 1988, p. 73-82.
- (DCVB) ALCOVER, A. i MOLL, F.B., *Diccionari Català-Valencià-Balear*, 10 vol., Mallorca, 1930-1962.
- BAYO Y LÓPEZ, Luis, *Derrotero General de las costas del Mediterráneo*, Madrid, Dirección Hidrográfica, 1986.
- CABRERA GONZÁLEZ, M. Rosario, *El món mariner a Dénia*, Ajuntament de Dénia, Institut d'Estudis Comarcals de la Marina Alta i Institut de Cultura Juan Gil-Albert, 1997.
- COROMINES, Joan, *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana*, Barcelona, 1980-1991.
- ID, *Onomasticon Cataloniae*, Barcelona, 1994-1997.
- Derrotero de las costas del Mediterráneo*, Cadis, Instituto Hidrográfico de la Marina, 1973.
- (DLC) *Diccionari de la Llengua Catalana*, Barcelona, Enciclopèdia Catalana, 1982.
- (GEC) *Gran Enciclopèdia Catalana*, 16 vol., Barcelona, 1974.
- GIMENO, Francisco, *Sociolingüística Catalana. El habla marinera de Santa Pola*, tesi de doctorat inèdita, Múrcia, 1975.
- MAS Y GIL, Luis, *La pesca en Alicante. Ensayo para su historia*. Alacant, Publicacions de la CAP i Diputació d'Alacant, 1979.
- MOREU-REY, Enric, *Els nostres noms de lloc*, Mallorca, 1972.
- OLIVER NARBONA, Manuel, *Faenando la mar. Pesca en las costas alicantinas*, Universitat d'Alacant, 1995.

- ROSSELLÓ I VERGER, Vicenç M., "Toponímia litoral valenciana: pesqueres, caladors i senyes", *Butlletí interior de la Societat Onomàstica*, núm. X, VIIIè Col·loqui, Mallorca, 1982, p. 1-9.
- RIUDAVETS Y TUDURT, Pedro, *Derrotero General del Mediterráneo*, Madrid, Dirección Hidrográfica, 1873.
- QUIRÓS LINARES, Francisco, *Ciudades españolas en el s. XIX*, Valladolid, Ámbito Ediciones, 1991.
- SEMPERE LINARES, M. Àngels, «Talassonímia dels mariners de Santa Pola», *Actes del XIVè Col·loqui General de la Societat d'Onomàstica*, Alacant, 1991, p. 505-515.
- ID, «Talassonímia de Guardamar», *Actes del XVIè Col·loqui General de la Societat d'Onomàstica*, Castelló de la Plana, 1992, p. 281-289.
- ID, "Aproximació a la talassonímia històrica del sud del País Valencià: segles XVIII i XIX", *Actes del XVIIIè Col·loqui General de la Societat d'Onomàstica*, Girona, 1995, p. 400-415.
- TOFIÑO SAN MIGUEL, Vicente, *Derrotero de las costas de España en el Mediterráneo*, Madrid, Imprenta Real, 1783, ed. de 1852.

CARTOGRAFIA

- (1-1721), «Costa de Alicante», Madrid, Servicio Geográfico del Ejército (a partir d'ara SGE), 1721.
- (2-1721), «Mapa de la costa de la Península de Alicante», Madrid, (SGE), 1721.
- (3-1766), «Plano de la isla Plana y del cabo de Santa Pola», per Fernando Méndez de Ras, SGE, 1766.
- (4-1813), «Portulano de la Península de España-Costas de València y Murcia», 1813, Madrid, (SGE), (x-1813), «Portulano de la Península de España-Costas de València y Murcia», Madrid, (SGE), 1813.
- (5-1876), «Desde el cabo de las Huertas hasta el cabo de san Antonio», R. Pardo de Figueroa, Madrid, (SGE), 1876.
- (6-1876), «Desde el Cabo Roig hasta el Cabo de las Huertas», per Rafael Pardo de Figueroa, Madrid, Direcció d'Hidrografia, SGE, 1876.
- (7-1876), «Plano de la Bahía de Santa Pola y la isla de Tabarca», per José Montojo i Rafael Pardo, Madrid Dirección Hidrográfica, (SGE)1876.
- (8-1877) "Gráfico de la costa de Alicante y parte de Murcia con división de hojas del Servicio Hidrográfico, Madrid, (SGE), 1877.
- (9-1888), Alicante (provincia). Cartas náuticas, 1888. Madrid, Mu-

seo Naval.

INFORMANTS

Jerónimo Fuentes Sempere, Mariano García Mas, Francisco Manarel, Andrés Mas Aldeguer, Felipe Molina Manzanaro, Estanislao Quesada, Pascual Ruso Ruso, Francisco Sempere Meléndez.

Volem agrair la col·laboració de tots aquests informants, com també la d'altres mariners que ens han prestat la seua ajuda en la recollida de dades complementàries.